DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.177 **JEL classification: D14**
UDC: 336.1

Тетяна КІЗИМА
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: t.kizyma@wunu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-9732-9907
Web of Science ResearcherID: H-5100-2017

Вадим МАСЛІЙ
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної математики,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: v.maslii@wunu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-9672-9669
Web of Science ResearcherID: ABT-7357-2022

Максим ОХОТНИЦЬКИЙ
аспірант,
кафедра фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: maximko0904@gmail.com
ORCID iD: 0009-0003-4066-2412

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ

Анотація

Вступ. Фінансова грамотність є важливою компонентою, що дозволяє індивідам ефективно управляти своїми наявними грошовими ресурсами, мінімізувати наслідки раптових економічних шоків та сприяє довгостроковій стабільності як на особистому, так і на національному рівнях. У сучасних умовах нестабільності фінансових ринків, зростання соціально-економічних ризиків та невизначеності майбутнього особливої актуальності набуває проблема раціонального управління фінансовими ресурсами на рівні домогосподарств. Останні виступають важливою ланкою у фінансовій системі держави, оскільки одночасно є і споживачами фінансових послуг, і потенційними інвесторами. Рівень фінансової обізнаності визначає здатність таких суб'єктів забезпечувати фінансову безпеку, адаптуватися до змін ринкового середовища та брати участь у розвитку інвестиційного потенціалу економіки.

Метою статті є аналіз тенденцій у сфері фінансової грамотності населення, заощаджень та інвестиційної активності домогосподарств з урахуванням сучасних викликів та перспектив.

© Тетяна Кізима, Вадим Маслій, Максим Охотницький, 2025

Отримано: 13.04.2025 р. **Рекомендовано до друку:** 04.05.2025 р. **Опубліковано:** 28.05.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Кізима Т., Маслій В., Охотницький М. Фінансова грамотність, заощадження та інвестиційна діяльність домогосподарств: аналіз тенденцій. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 2. С. 177-190. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.177

Методологія. Для дослідження основних тенденцій в сфері фінансової грамотності, ощадної та інвестиційної політики домогосподарств було застосовано наступні методи наукового аналізу: метод систематизації та узагальнення наукових джерел (науково-теоретичний аналіз) застосовувався для опрацювання, класифікації та узагальнення результатів попередніх досліджень з досліджуваної тематики; метод описової статистики – для узагальнення емпіричних даних щодо рівня фінансової грамотності, обсягів депозитів, інвестицій в ОВДП та криптовалюти; кореляційний аналіз – для виявлення тісноти зв'язку між індексом фінансової грамотності та нормою заощаджень; трендовий аналіз – для виявлення динаміки змін у структурі заощаджень, валютних перевагах, інвестиційної активності домогосподарств; графічний метод – для візуалізації динаміки ключових показників з метою наочного відображення тенденцій та змін у фінансовій поведінці домогосподарств.
Результати. Дослідження підтвердило наявність позитивного зв'язку між рівнем фінансової грамотності домогосподарств та їхньою заощаджувальною поведінкою. Коефіцієнт кореляції між ІФГ та нормою заощаджень у європейських країнах зріс із 0,146 у 2016 році до 0,577 у 2020 році. Найбільше зростання зафіксовано за компонентами «знання» та «ставлення». В Україні також спостерігається зростання фінансової обізнаності, що супроводжується збільшенням обсягів депозитів (у 3,3 рази з 2014 по 2025 рр.), активізацією інвестицій в ОВДП, зростанням популярності криптовалют і збільшенням довіри до національної валюти. Отримані результати свідчать про поступову зміну фінансової поведінки домогосподарств під впливом підвищення рівня фінансової грамотності, цифровізації та зовнішніх викликів, зокрема війни.

Ключові слова: фінансова грамотність; домогосподарства; заощадження; депозити; інвестиції; облігації.

Вступ

Кризи останніх двох декад значно посилили увагу науковців, дослідників, міжнародних та урядових організацій до фінансової грамотності домогосподарств в контексті прийняття ними рішень щодо заощаджень та інвестицій. Дослідження поведінки населення, з точки зору управління власними коштами, охоплюють широкий спектр проблем та в першу чергу дають ключ до розуміння їх мотивів та ідентифікації чинників, що впливають на формування інвестиційних й заощаджувальних стратегій, вибір та прийняття рівня ризиковості фінансових операцій, банківських та інвестиційних продуктів і послуг, сприяння зміцненню довіри до вітчизняного фінансового сектору.

Фінансова грамотність (далі – ФГ, прим. авторів), за визначенням Організації економічного та соціального розвитку [1], дає можливість приймати обґрунтовані фінансові рішення на основі комплексу знань, навичок, ставлення та поведінки індивідуума/домогосподарства. Еволюція фінансових систем супроводжується зростанням кількості фінансових продуктів, послуг та інновацій, та, відповідно, кількості фінансових рішень, як мають приймати окремі особи, що додатково ускладнює процес їх прийняття. Це зумовило зростання інтересу до фінансової грамотності, що проявилося у значній кількості емпіричних досліджень. Відома італійська науковчиня А. Лусарді (A. Lusardi), яка в 2011 році заснувала Глобальний центр фінансової грамотності, в низці своїх праць (2008; 2009) зазначає, що зростання рівня ФГ населення безпосередньо впливає на його здатність приймати зважені рішення в сфері управління власними фінансовими ресурсами, сприятиме їх більш ефективному розподілу та забезпечить стійкість фінансового сектору на макро- і мікрорівнях [2], [3], [4]. У спільній доповіді Клаппер Л. (Klapper, L.), Лусарді А. (Lusardi, A.), ван Оудгейзен П. (Van Oudheusden, P.) висловили думку, що фінансово грамотні люди можуть робити обґрунтований вибір щодо заощаджень, інвестування, позик і т. ін. [5]. Досліджуючи зв'язок між фінансовою грамотністю та надмірною заборгованістю в домогосподарствах з низьким рівнем доходу, Д. Френч (D. French) та Д. МакКілоп (D. McKillop) виявили, що фінансова неграмотність та нерозуміння сутності процентної ставки корелюють з високим борговим тягарем [6]. П. Ілляшенко, узагальнюючи коло проблем, що постають перед домогосподарствами в процесі

прийняття фінансових рішень виділив недостатній рівень заощаджень, неефективну систему накопичення фінансових активів та низький рівень активності на фондовому ринку [7]. А. Ласукова зазначає, що саме низький рівень ФГ спричиняє багато помилок у здійсненні фінансового та інвестиційного вибору [8, с. 103].

Мета статті

Враховуючи визначальну роль фінансової грамотності у здатності домогосподарств ухвалювати обґрунтовані рішення щодо заощаджень та інвестування, метою статті є виявлення ключових тенденцій у сфері фінансової обізнаності, заощаджувальної та інвестиційної поведінки домогосподарств, а також встановлення взаємозв'язків між рівнем фінансової грамотності та активністю у сфері заощаджень та інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Прийняття фінансових рішень є невід'ємною складовою повсякденного життя: від рутинних витрат (наприклад, придбання продуктів) до стратегічно важливих, як от отримання кредиту на навчання/житло, а також реалізація інвестиційних намірів. В Україні, як і в багатьох інших країнах, зазначають В. Маслій та ін.: «рівень фінансової обізнаності населення безпосередньо впливає на моделі прийняття фінансових рішень» [9, с. 547]. С. Юрій та Т. Кізима акцентують увагу на тому, що саме відсутність: «сформованих традицій навчання громадян основам ФГ, мотиваційної компоненти отримання фінансових знань, урядової та неурядових інституцій, націлених на популяризацію ФГ серед населення, планування сімейного бюджету, професійного фінансового консультування» [10, с. 21-22] може призводити до помилкових, або неефективних виборів в сфері управління власними фінансовими ресурсами.

Рівень фінансової грамотності, залежно від зацікавленості в отриманих результатах, можуть оцінювати різні інституції, зокрема: національні та міжнародні організації, освітні установи, банки та фінансові інституції, громадські та незалежні організації. З метою виявлення зв'язку між ФГ населення та активністю в сфері заощаджень, застосуємо лінійний коефіцієнт кореляції, та використаємо результати дослідження проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» [11], [12], де наведено значення індексу фінансової грамотності (далі – ІФГ) та його складових по різних європейських країнах, в т. ч. і по Україні, а також дані про норму заощаджень домогосподарств, які наведено на офіційному сайті Євростату [13] (табл. 1).

Таблиця 1. Залежність між ІФГ та його компонентами і нормою заощаджень

Показник	2016 рік	2020 рік
Індекс фінансової грамотності	0,146	0,577
Компонента «Знання»	-0,028	0,588
Компонента «Ставлення»	0,362	0,643
Компонента «Поведінка»	0,115	0,231

Джерело: розраховано авторами за [11], [12], [13].

Як свідчать наведені дані, у 2016 році статистичний аналіз показав відсутність кореляційного зв'язку між ІФГ та нормою заощаджень серед європейських країни, натомість у 2020 році такий зв'язок вже чітко простежувався. Головними причинами такої зміни є:

- еволюція пропозиції фінансових продуктів [14], [15], [16], [17], [18], [19], [20]: у 2016 році більшість європейських домогосподарств не мала доступу до сучасних інструментів заощаджень (мобільні депозити, онлайн-ПІФи), тож навіть високий ІФГ не обов'язково конвертувався у фактичні заощадження. До 2020 року фінтех-сервіси значно розширили асортимент доступних продуктів (фракційні інвестиції, регулярні інвестиційні плани, цифрові банки), що сприяло трансформації знань у реальні фінансові рішення;

- макроекономічні стимули [21], [22], [23]: низькі або від'ємні ставки ЄЦБ у 2016-2019 роках робили традиційні банківські депозити непривабливими, тому навіть обізнані домогосподарства шукали альтернативні форми збереження коштів, часто «забираючи їх додому». Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила різкий ріст невизначеності та одночасне підвищення ставок по депозитах у низці країн, що зробило заощадження більш вигідними; це змінило поведінку домогосподарств – тепер їхнє рішення щодо збереження частки доходів значно залежало від рівня їх фінансової грамотності;
- розвиток програм фінансової освіти [24], [25], [26], [27], [28]: починаючи з 2016 року багато урядів і міжнародних організацій почали впроваджувати національні стратегії з фінансової освіти, що включали елементи практичного планування бюджету та заощаджень. Дослідження OECD показують, що імплементація курсів з фінансової грамотності в шкільні програми призвела до значного покращення навичок планування бюджету серед учнів. Європейська Комісія та OECD через ініціативи, зокрема, Global Money Week підтримували впровадження фінансово-освітніх програм у молодіжному середовищі з 2016 року, що сприяло впровадженню знань у практику. Результати мета-аналізу таких програм засвідчили, що такі інтервенції покращують фінансові знання приблизно на 0,2 стандартного відхилення і фінансову поведінку на 0,1 стандартного відхилення, тобто сприяють практичному застосуванню знань. OECD представило рекомендації щодо централізованої координації та оцінки ефективності фінансової освіти через мережу INFE, що сприяло впровадженню стандартів у країнах-членах з 2016 року;
- поведінкові інтервенції (behavioral nudges) [29], [30], [31]: автоматична реєстрація («pay yourself first») у пенсійних системах, діють як ефективний інструмент підвищення норм заощаджень серед фінансово грамотних домогосподарств, що посилило зв'язок між фінансовою грамотністю із заощаджувальною поведінкою;
- зростання цифрової інклюзії [32], [33], [34]: у 2016 році частка онлайн-користувачів становила близько 70% населення ЄС, а у 2020 році – перевищила 90%; у 2016 році близько 85% населення ЄС віком від 16 до 74 років користувалося інтернетом щонайменше раз на тиждень, причому 61% використовували онлайн-банкінг, у 2020 році 88-90% дорослого населення використовували інтернет щодня, а 66% – використовувала онлайн-банкінг. Наведені цифри свідчать про зростання доступу та навичок громадян, що дає їм можливість більш активніше застосовувати знання про цифрові фінпродукти: здійснювати заощадження та платежі через мобільні додатки, інтернет-платежі або онлайн-рахунки;
- вплив соціальних мереж та мас-медіа [35], [36], [37]. До 2020 року контент про заощадження та інвестиції у соцмережах став популярним: блогери та фінансові консультанти масово просували практичні поради, що посилило зв'язок між рівнем обізнаності й фінансовими рішеннями (особливо у сфері заощаджень та інвестицій): опитування Intrum (2021) [38] зафіксувало, що близько 20% європейців віком 18-21 років розглядають соціальні мережі як основне джерело фінансової освіти; NatWest Savings Index (2024) [39] показує, що 69% представників Z (18-24 років) формують бюджет під впливом соціальних медіа, а 74% – долучаються до онлайн-челенджів із заощаджень;
- культурні зміни після кризи 2008-2009 років [40], [41], [42]. Після фінансової кризи населення країн Центральної та Східної Європи фінансова криза 2008 р. стало більш свідомо ставитися до важливості накопичень. У 2016 році цей ефект послабшав – домогосподарствам з нижчим рівнем фінансової грамотності стало складно провадити заощаджувальну політику без системної підтримки. Тенденції докризового періоду відновилися тільки в 2020 році на фоні

кризи COVID-19, особливо серед фінансово грамотного населення.

В Україні також спостерігається загальна тенденція до зростання фінансової грамотності населення, а отже й, враховуючи вищеотримані результати, зростання схильності до заощаджень. ІФГ за досліджуваний зріс на 0,7 бали, компоненти «ставлення до фінансових питань», «знання» та «поведінка» на 0,1, 0,3 та 0,3 балів відповідно (рис. 1).

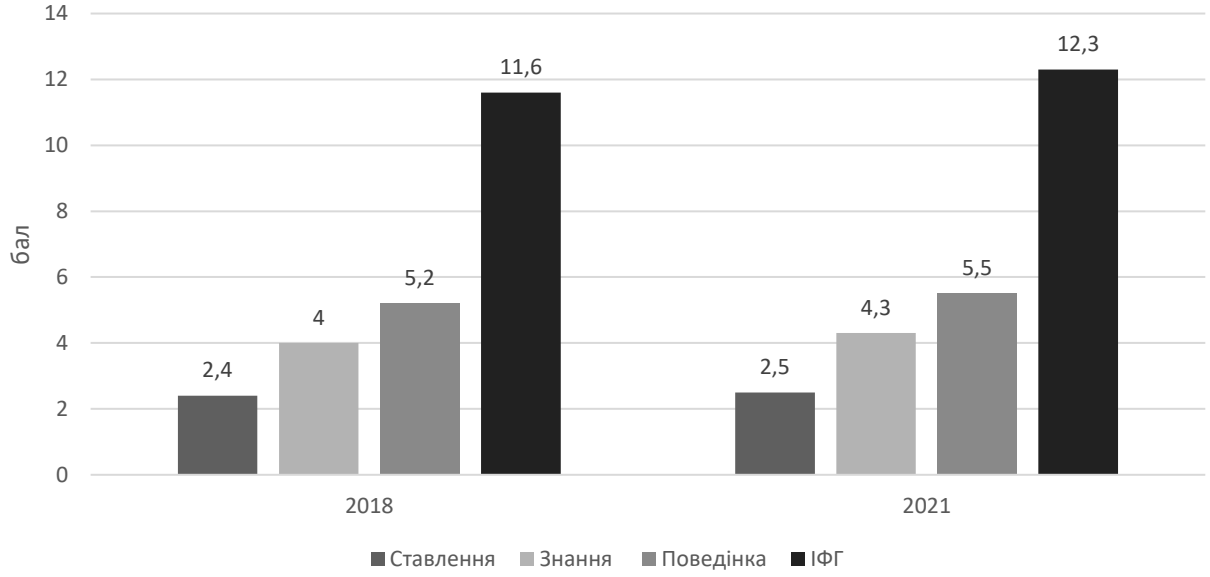

Рис. 1. Динаміка ІФГ та його компонентів, Україна

Джерело: побудовано авторами за [11], [12].

Проте варто зазначити, що якщо в країнах ЄС тренди фінансової обізнаності, ощадної та інвестиційної поведінки домогосподарств переважно формуються під впливом соціо-економічних чинників, то в Україні до них накладаються значні деконструтивні фактори, зокрема війна з росією, які суттєво модифікують ці тенденції.

Вітчизняні домогосподарства, протягом 2006-2025 рр., активно практикували накопичення фінансових ресурсів (рис. 2). До російського військового вторгнення та окупації Криму в 2014 році, обсяги депозитів в абсолютному виразі зросли в 4 рази, або на 333091 млн. грн.; після незначного скорочення в 2014-2015 рр., зростаюча тенденція відновилась у 2016: щороку цей показник зростав, як мінімум на 8%, а за період з 2014 по І квартал 2025 року обсяги депозитів зросли в 3,3 рази, або на 960970 млн. грн.

Перед повномасштабним вторгненням, результати опитування компанії Research & Branding Group засвідчили, що: «у 2021 році 69% респондентів зазначили, що протягом року здійснювали заощадження, порівняно із 61% у 2018 р.» [44]. За даними українського порталу про фінанси і інвестиції «Minfin.com.ua»: «у 2024 році більше половини респондентів (56%) зазначили, що не мають можливості заощаджувати, а серед тих, яким це вдається, 53% зберігають гроші вдома в готівці; водночас 12% – заощаджують з кожної заробітної плати, 32% – вдається роботи грошові заощадження періодично» [45]. У Звіті про фінансову стабільність, НБУ наводить наступні дані: «в першому півріччі 2025 року частка банківських вкладень у доходах населення знизилася, складаючи близько 3%, цей показник відповідає середньому рівню в країнах ЄС, проте європейці частіше обирають альтернативні інструменти заощаджень» [46]. Питома вага строкових депозитів у загальному обсязі заощаджень знаходиться на рівні 34% (рис. 3).

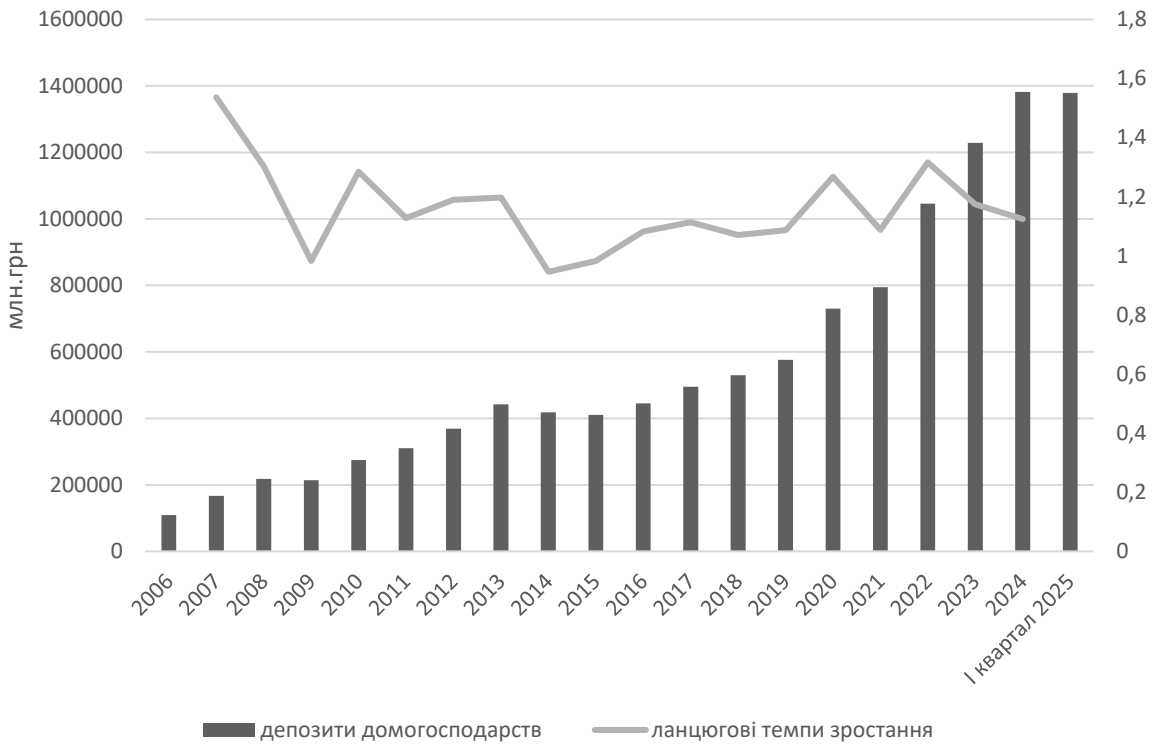

Рис. 2. Динаміка та ланцюгові темпи зростання депозитів домогосподарств України, 2006 – І кв. 2025 рр.

Джерело: побудовано авторами за [43].

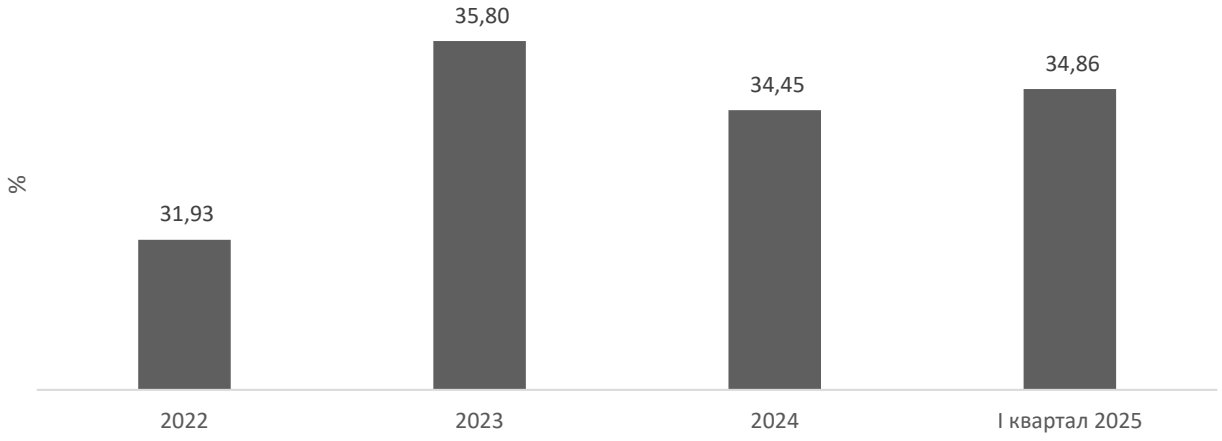

Рис. 3. Динаміка частки строкових депозитів в загальному обсязі депозитів домогосподарств

Джерело: розраховано авторами за [43].

Щодо валюти заощаджень, то як свідчать дані рис. 4, до 2017 року обсяги депозитів домогосподарств як в національній так і в іноземній валюті знаходились майже на однаковому рівні. З 2017 року спостерігається значне збільшення депозитів і національній валюті: на кінець 2021 року вони перевищували депозити в інвалюті в 1,76 рази, на кінець І кварталу 2025 року – в 1,81 рази. Це свідчить про те, що частина населення продовжує

вважати іноземні валюту надійним активом для заощаджень, незважаючи на зменшення відсоткових ставок по такого роду депозитах.

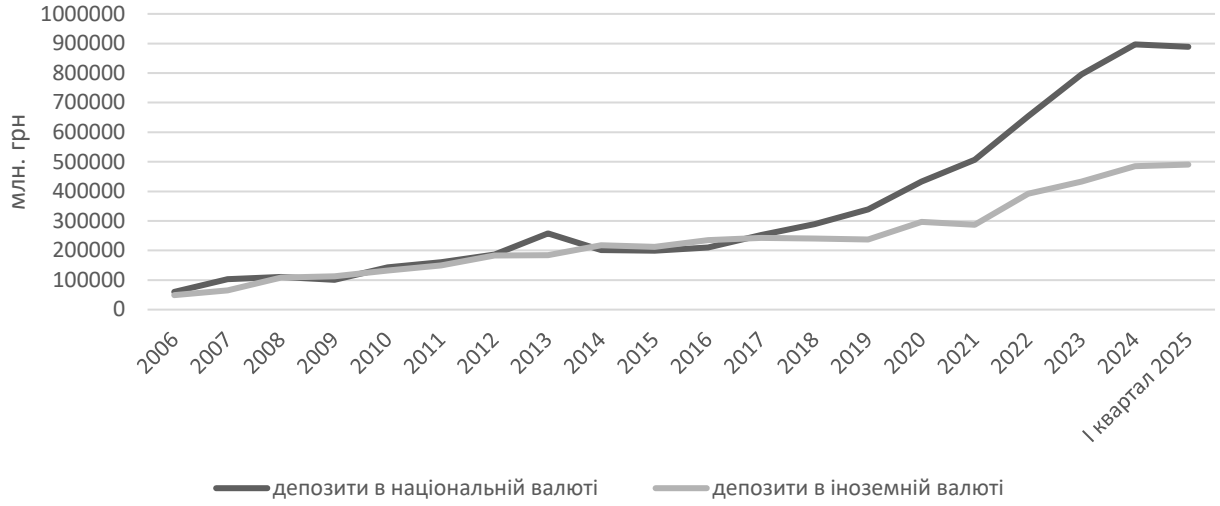

Рис. 4. Динаміка депозитів домогосподарств в національній та іноземній валютах, 2006 р. – I квартал 2025 р.

Джерело: сформовано авторами на основі даних [43].

Поряд із заощадженнями в банках, вітчизняні домогосподарства активізували інвестиційну поведінку, шляхом вкладення коштів в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Як свідчать дані рис. 5, в довоєнний період у цей вид цінних паперів було вкладено тільки 25,2 трлн. грн.; від початку повномасштабного вторгнення цей показник зріс в понад 3 рази. Слід зазначити, що активне запровадження цифрових застосунків, які дають можливість купити військові облігації, зокрема «Дії», збільшило можливості домогосподарств із високим рівнем фінансової грамотності [47].

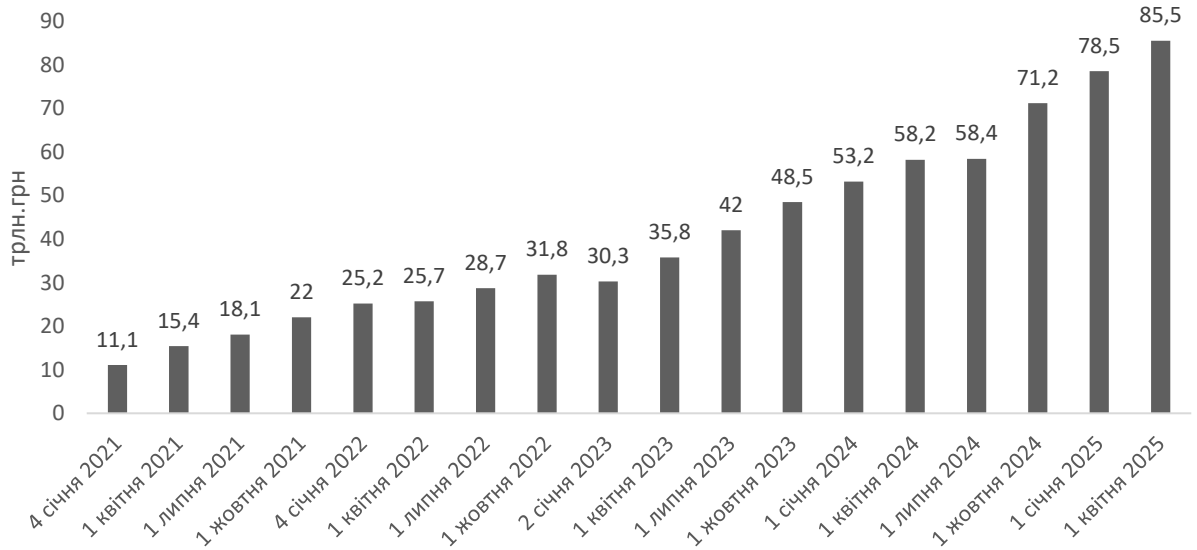

Рис. 5. Динаміка вкладень в ОВДП населенням, 2021 – I кв. 2025 р.

Джерело: сформовано авторами на основі даних [45].

Високий рівень цифрової освіченості серед населення також сприяє інвестуванню у віртуальні активи – криптовалюту. В 2020 році Україна посіла перше місце за відсотком населення, яке володіло криптою – 12,7% або

5,5 млн. осіб, а вже у 2024 р. цей показник становив 26% [48].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Протягом останніх трьох десятиліть фінансова грамотність стала одним із ключових чинників, що формує заощаджувальну та інвестиційну поведінку домогосподарств. Високий рівень фінансової обізнаності сприяє розробці довгострокових фінансових стратегій та раціональному управлінню ресурсами. Результати дослідження засвідчили, що зростання фінансової грамотності стимулює прийняття виважених рішень щодо збереження капіталу, підвищуючи ефективність заощаджувальної поведінки як в Україні, так і в країнах ЄС. Така взаємозалежність в європейських країнах формується переважно під впливом соціально-економічних чинників, тоді як в Україні її модифікує вплив війни, що радикально трансформує фінансовий ландшафт. Це особливо проявляється в активізації інвестицій українцями в облігації внутрішньої державної позики. Зростання як загальної, так і цифрової фінансової грамотності сприяє диверсифікації заощаджень: від депозитів – до ОВДП і криптовалют. Перехід домогосподарств до активного інвестування зумовлений впливом освітніх програм, цифровізації та інституційних змін, що вказує на значний потенціал формування ощадно-інвестиційної поведінки.

Перспективними напрямами подальших досліджень, на нашу думку є: оцінка ролі цифрових інструментів у формуванні фінансової спроможності домогосподарств та аналіз змін в структурі заощаджень й інвестиційних портфелів в умовах інтеграції цифрових і традиційних фінансових продуктів. Доцільним також буде моніторинг прогресу ключових індикаторів – індексу фінансової грамотності, рівня заощаджень та інвестиційної активності, в контексті досягнення основних цілей Національної стратегії розвитку фінансової грамотності 2030 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD (2020). OECD Council Recommendation on Financial Literacy. URL: https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461.
2. Lusardi A., Mitchell O. S. (2008). Planning and Financial Literacy. How Do Women Fare? *American Economic Review*. 98(2): 413–417. URL: http://www.dartmouth.edu/~alusardi/Papers/AER-FinalPublishedVersion.pdf.
3. Lusardi A., Tufano P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences and Overindebtedness. NBER Working Paper. 14808. URL: http://www.nber.org/papers/w14808.pdf?new_window=1.
4. Lusardi A., Tufano P. (2009). Teach Workers about the Perils of Debt. *Harvard Business Review*. November. P.22-24. URL: http://www.cgsnet.org/ckfinder/userfiles/files/Teaching_workers_about_debt. pdf.
5. Klapper, L., Lusardi A., & Van Oudheusden, P. (2015). Financial literacy around the world: insights from the standard and poor's ratings services global financial literacy survey. Standard & Poor's, Global Financial Excellence Center (GFLEC) & World Bank. URL: https://surl.li/ofmjeh
6. French D., McKillop D. (2016). Financial literacy and over-indebtedness in low-income households. *International Review of Financial Analysis*, *48(2):* 1–11. https://doi.org/10.1016/j.irfa.2016.08.004
7. Ілляшенко, П. Поведінкові фінанси: інвестиції домогосподарств та прийняття рішень про позички. *Вісник Національного банку України*. 2017. № 242. С. 31-52.
8. Ласукова А.С. Поведінкові дисбаланси споживачів фінансових послуг України. *Механізм регулювання економіки.* 2018. №3. С. 101-108.

9. Маслій В., Гой О., Шеханін О. Ставлення до грошей як компонента фінансової грамотності та її взаємозв'язок із фінансовою поведінкою: теоретичний аспект. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 1. С. 546-552. URL: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.546

10. Юрій С. І., Кізима Т. О. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 16-25.

11. Національний банк України (2019). Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». URL: https://surl.lu/chuyao

12. Національний банк України (2021). Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». URL: https://surl.li/sqgsor

13. Eurostat. Household saving rate (2013-2024 indicator). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00131/

14. Ferilli G. B., Palmieri E., Miani S. & Stefanelli V. (2024). The impact of FinTech innovation on digital financial literacy in Europe: Insights from the banking industry. Research in International Business and Finance. 69. https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102218

15. Bank for International Settlements (BIS). (2018). Implications of fintech developments for banks and bank supervisors. URL: https://www.bis.org/bcbs/pub/d431.pdf

16. OECD. (2022). OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022. URL: http://www.oecd.org/financial/education.pdf

17. European Banking Authority (EBA). (2018). EBA Report on the impact of FinTech on incumbent credit institutions business models. URL: https://surl.li/eenisq

18. Baba C., Batog C., Flores E., Gracia B., Karpowicz I., Kopyrski P., Roaf J. & Shabunina A. (2020). Fintech in Europe: Promises and Threats. 241. International Monetary Fund. URL: https://doi.org/10.5089/9781513561165.001

19. Phuong Le D. H., Nguyen D. K. (2025). Financial inclusion and fintech: a state-of-the-art systematic literature review. Financial Innovation. 11 (69). https://doi.org/10.1186/s40854-024-00741-0

20. Razvan I. (2021). Financial Literacy in the Digital Age. Challenges and Opportunities in the European Union. Revista Estrategia Organizacional. 10 (2). https://doi.org/10.22490/25392786.4958

21. Koranyi B. (2024). Europe's growth rebound hinges on savings puzzle. URL: https://surl.li/nxtssl

22. Felici M., Kenny G. & Friz R. (2022). Consumer Savings Behaviour at Low and Negative Interest Rates. Discussion Paper 172. Brussels. 50 pp. https://doi.org/10.2765/467099

23. Dossche M., Krustev G. & Zlatanos S. (2021). COVID-19 and the increase in household savings: an update. ECB Economic Bulletin. Issue 5. URL: https://surl.lt/aekaqa

24. OECD. (2016). Financial education in Europe: trends and recent developments. URL: https://www.oecd.org/en/publications/financial-education-in-europe_97892642

25. Urban C., Lusardi A., Menkhoff L. & Kaiser T. (2022). Financial education is effective and efficient. URL: https://surl.li/npcebr

26. Financial literacy. (2023). URL: https://surl.li/urliqm

27. Kaiser T., Menkhoff L. (2020). Financial education in schools: A meta-analysis of experimental studies. *Economics of Education Review*. 78. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2019.101930

28. Kaiser T., Lusardi A., Menkhoff L. & Urban C. (2021). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*. 145(5). https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.09.022

29. Cribb J., Emmerson C. (2020). What happens to workplace pension saving when employers are obliged to enrol employees automatically. *International Tax and Public Finance*. 27(3): 664-693. https://doi.org/10.1007/s10797-019-09565-6

30. Bourquin P., Crawford R. (2020). Automatic enrolment – too successful a nudge to boost pension saving. URL: https://surl.li/meojsi

31. Garcia J. M., Vila J. (2020). Financial literacy is not enough: The role of nudging toward adequate long-term saving behavior. *Journal of Business Research*. 112: 472-477. https://doi.org/10.1016/j.busres.2020.01.061

32. Eurostat. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/eurostat

33. Digital Economy and Society Index. Report 2020 – Use of Internet Services. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-use-internet

34. European Commission. An official website of the European Union. URL: https://commission.europa.eu

35. Shvaher O. (2021). The effect of social media on financial literacy. International *Journal of Media and Information Literacy*. 6(1): 211-218. https://doi.org/10.13187/IJMIL.2021.1.211

36. Baranidharan S., Sankarkumar A. V., Chandrakala G., Narayanan R. & Sathyanarayana K. (2023). The role of social media in empowering digital financial literacy. Global Perspectives on Social Media Usage Within Governments, IGI Global. pp. 80-96. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-7450-1.ch006

37. Jankowski J., Piotrowski D. (2024). Social media as a source of knowledge used in financial market investments. *E-mentor*. 103(1): 86-96. https://doi.org/10.15219/em103.1642

38. Social media becoming important source of financial education among the young. URL: https://www.intrum.com/press

39. Social Media Inspires Gen Z to Save More and Budget Better. URL: https://surli.cc/cxyfrw

40. Szustak G., Gradon W. & Szewczyk L. (2021). Household financial situation during the COVID-19 pandemic with particular emphasis on savings – an evidence from Poland compared to other CEE states. *Risks* 9(9):166. https://doi.org/10.3390/risks9090166

41. Glowicka-Woloszyn R., Woloszyn A., Stanislawska J., Oliveira A. & Oliveira T. (2024). Impact of the COVID-19 pandemic on the financial situation of rural and urban households in Poland. *Sustainability*. 16(19), 8516. https://doi.org/10.3390/su16198516

42. Al Mamun T. G M. (2025). Assessing Fiscal Policy Effectiveness on Household Savings in Hungary, Slovenia, and the Czech Republic during the COVID-19 Crisis: A Markov Switching VAR Approach. Papers 2503.15584. https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.15584

43. Офіційний сайт Національного банку України. https://bank.gov.ua/

44. Український соціологічний портал (USP). https://usp-ltd.org/

45. Український портал про фінанси і інвестиції (Minfin). https://minfin.com.ua/

46. Національний банк України (2025). Звіт про фінансову стабільність. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf

47. Голобородько Я. Українці зменшили заощадження у банках, але нарощують інвестиції в ОВДП. https://minfin.com.ua/ua/2025/06/17/153003302/

48. Шуть Д. Скільки українців володіють криптовалютою – дослідження. https://surl.li/utypha

REFERENCES

1. OECD (2020). OECD Council Recommendation on Financial Literacy. URL: https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461 [in English].
2. Lusardi A., Mitchell O. S. (2008). Planning and Financial Literacy. How Do Women Fare? *American Economic Review*. 98(2): 413–417. URL: http://www.dartmouth.edu/~alusardi/AER-FinalPublishedVersion.pdf [in English].
3. Lusardi A., Tufano P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences and Overindebtedness. NBER Working Paper. 14808. URL: http://www.nber.org/papers/w14808.pdf?new_window=1 [in English].
4. Lusardi A., Tufano P. (2009). Teach Workers about the Perils of Debt. *Harvard Business Review*. November. P.22-24. URL: http://www.cgsnet.org/ckfinder/userfiles/files. pdf [in English].
5. Klapper, L., Lusardi A., & Van Oudheusden, P. (2015). Financial literacy around the world: insights from the standard and poor's ratings services global financial literacy survey. Standard & Poor's, Global Financial Excellence Center (GFLEC), & World Bank. URL: https://surl.li/ofmjeh [in English].
6. French D., McKillop D. (2016). Financial literacy and over-indebtedness in low-income households. *International Review of Financial Analysis*, *48(2):* 1–11. https://doi.org/10.1016/j.irfa.2016.08.004 [in English].
7. Illiashenko, P. (2017). Behavioral Finance: Household Investment and Borrowing Decisions. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 242, 31 – 52. [in Ukrainian].
8. Lasukova, A. S. (2018). Behavioral imbalances of consumers of financial services in Ukraine. *Mechanism of economic regulation*, 3, 101-108. [in Ukrainian].
9. Maslii, V., Hoi, O., Shekhanin, O. (2025). Attitudes towards money as a component of financial literacy and its relationship with financial behavior: a theoretical aspect. *Economic analysis*, 35 (1), 546-552. https://doi.org/10.35774/econa2025.01.546 [in Ukrainian].
10. Yurii, S., Kizyma, T. (2012). Financial literacy of the population in the dialectics of modern educational trends. *Finance of Ukraine*, 2, 16-25. [in Ukrainian].
11. National Bank of Ukraine (2019). USAID Financial Sector Transformation Project. [Electronic resource]. Access mode: https://surl.lu/chuyao [in Ukrainian].
12. National Bank of Ukraine (2021). USAID Financial Sector Transformation Project. [Electronic resource]. Access mode: https://surl.li/sqgsor [in Ukrainian].
13. Eurostat. Household saving rate (2013-2024 indicator). URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00131/ [in English].
14. Ferilli G. B., Palmieri E., Miani S., Stefanelli V. (2024). The impact of FinTech innovation on digital financial literacy in Europe: Insights from the banking industry. *Research in International Business and Finance*. 69. https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102218 [in English].
15. Bank for International Settlements (BIS). (2018). Implications of fintech developments for banks and bank supervisors. URL: https://www.bis.org/bcbs/pub/d431.pdf [in English].
16. OECD. (2022). OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022. URL: http://www.oecd.org/financial/education.pdf [in English].
17. European Banking Authority (EBA). (2018). EBA Report on the impact of FinTech on incumbent credit institutions business models. URL: https://surl.li/eenisq [in English].

18. Baba C., Batog C., Flores E., Gracia B., Karpowicz I., Kopyrski P., Roaf J. & Shabunina A. (2020). Fintech in Europe: Promises and Threats. 241. International Monetary Fund. https://doi.org/10.5089/9781513561165.001 [in English].

19. Phuong Le D. H., Nguyen D. K. (2025). Financial inclusion and fintech: a state-of-the-art systematic literature review. Financial Innovation. 11 (69). https://doi.org/10.1186/s40854-024-00741-0 [in English].

20. Razvan I. (2021). Financial Literacy in the Digital Age. Challenges and Opportunities in the European Union. Revista Estrategia Organizacional. 10 (2). https://doi.org/10.22490/25392786.4958 [in English].

21. Koranyi B. (2024). Europe's growth rebound hinges on savings puzzle. URL: https://surl.li/nxtssl [in English].

22. Felici M., Kenny G., Friz R. (2022). Consumer Savings Behaviour at Low and Negative Interest Rates. Discussion Paper 172. Brussels. 50 pp. https://doi.org/10.2765/467099 [in English].

23. Dossche M., Krustev G., Zlatanos S. (2021). COVID-19 and the increase in household savings: an update. ECB Economic Bulletin. Issue 5. URL: https://surl.lt/aekaqa [in English].

24. OECD. (2016). Financial education in Europe: trends and recent developments. URL: https://www.oecd.org/en/publications/ [in English].

25. Urban C., Lusardi A., Menkhoff L., Kaiser T. (2022). Financial education is effective and efficient. URL: https://surl.li/npcebr [in English].

26. Financial literacy. (2023). URL: https://surl.li/urliqm [in English].

27. Kaiser T., Menkhoff L. (2020). Financial education in schools: A meta-analysis of experimental studies. *Economics of Education Review*. 78. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2019.101930 [in English].

28. Kaiser T., Lusardi A., Menkhoff L., Urban C. (2021). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*. 145(5). https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.09.022 [in English].

29. Cribb J., Emmerson C. (2020). What happens to workplace pension saving when employers are obliged to enrol employees automatically. *International Tax and Public Finance*. 27(3): 664-693. https://doi.org/10.1007/s10797-019-09565-6 [in English].

30. Bourquin P., Crawford R. (2020). Automatic enrolment – too successful a nudge to boost pension saving. URL: https://surl.li/meojsi [in English].

31. Garcia J. M., Vila J. (2020). Financial literacy is not enough: The role of nudging toward adequate long-term saving behavior. *Journal of Business Research*. 112: 472-477. https://doi.org/10.1016/j.busres.2020.01.061 [in English].

32. Eurostat. An official website of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/eurostat [in English].

33. Digital Economy and Society Index. Report 2020 – Use of Internet Services. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-use-internet [in English].

34. European Commission. An official website of the European Union. URL: https://commission.europa.eu [in English].

35. Jankowski J., Piotrowski D. (2024). Social media as a source of knowledge used in financial market investments. *E-mentor*. 103(1): 86-96. https://doi.org/10.15219/em103.1642 [in English].

36. Baranidharan S., Sankarkumar A. V., Chandrakala G., Narayanan R. & Sathyanarayana K. (2023). The role of social media in empowering digital financial literacy. Global Perspectives on Social Media Usage Within Governments, IGI Global. pp. 80-96. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-7450-1.ch006 [in English].

37. Shvaher O. (2021). The effect of social media on financial literacy. International *Journal of Media and Information Literacy*. 6(1): 211-218. https://doi.org/10.13187/IJMIL.2021.1.211 [in English].

38. Social media becoming important source of financial education among the young. URL: https://www.intrum.com/press [in English].

39. Social Media Inspires Gen Z to Save More and Budget Better. URL: https://surli.cc/cxyfrw [in English].

40. Glowicka-Woloszyn R., Woloszyn A., Stanislawska J., Oliveira A. & Oliveira T. (2024). Impact of the COVID-19 pandemic on the financial situation of rural and urban households in Poland. *Sustainability*. 16(19), 8516. https://doi.org/10.3390/su16198516 [in English].

41. Szustak G., Gradon W., Szewczyk L. (2021). Household financial situation during the COVID-19 pandemic with particular emphasis on savings – an evidence from Poland compared to other CEE states. *Risks* 9(9):166. https://doi.org/10.3390/risks9090166 [in English].

42. Al Mamun T. G M. (2025). Assessing Fiscal Policy Effectiveness on Household Savings in Hungary, Slovenia, and the Czech Republic during the COVID-19 Crisis: A Markov Switching VAR Approach. Papers 2503.15584. https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.15584 [in English].

43. Official website of the National Bank of Ukraine. http:// bank.gov.ua/ [in Ukrainian].

44. Ukrainian Sociological Portal (USP). [Electronic resource]. Access mode: https://usp-ltd.org/ [in Ukrainian].

45. Ukrainian portal about finance and investments. https://minfin.com.ua/ [in Ukrainian].

46. National Bank of Ukraine. (2025). Financial Stability Report. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf [in Ukrainian].

47. Holoborodko, Ya. (2025). Ukrainians have reduced their savings in banks, but are increasing their investments in government bonds. https://minfin.com.ua/ua/2025/06/17/153003302/ [in Ukrainian].

48. Shut, D. (2024). How many Ukrainians own cryptocurrency – research. https://surl.li/utypha [in Ukrainian].

Tetiana Kizyma, Doctor of Economic Sciences, Professor, S. I. Yuriy Department of Finance, West Ukrainian National University, Ukraine
Vadym Maslii, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Applied Mathematics,West Ukrainian National University, Ukraine
Maksym Okhotnytskyi, PhD student, S. I. Yuriy Department of Finance, West Ukrainian National University, Ukraine

Financial literacy, savings and investment activities of households: analysis of trends

Abstract
Introduction. Financial literacy is an important component that allows individuals to effectively manage their available financial resources, minimize the consequences of sudden economic shocks and contributes to long-term stability at both the personal and national levels. In today's conditions of instability in financial markets, increasing socio-economic risks and uncertainty of the future, the problem of rational management of financial resources at the household level is of particular relevance. The latter are an important link in the financial system of the state, since they are both consumers of financial services and potential investors. The level of financial awareness determines the ability of such entities to ensure financial security, adapt to changes in the market environment and participate in the development of the investment potential of the economy.
The purpose of the article is to analyze trends in the field of financial literacy of the population, savings and investment activity of households, taking into account current challenges and prospects.
Methodology. To study the main trends in the field of financial literacy, savings and investment policy of households, the following methods of scientific analysis were used: the method of systematization and generalization of scientific

sources (scientific and theoretical analysis) was used to process, classify and generalize the results of previous studies on the topic under study; the method of descriptive statistics – to generalize empirical data on the level of financial literacy, volumes of deposits, investments in government bonds and cryptocurrencies; correlation analysis – to identify the close relationship between the financial literacy index and the savings rate; trend analysis – to identify the dynamics of changes in the structure of savings, currency preferences, and investment activity of households; graphical method – to visualize the dynamics of key indicators in order to clearly reflect trends and changes in the financial behavior of households.

Results. The study confirmed the presence of a positive relationship between the level of financial literacy of households and their saving behavior. The correlation coefficient between the IFG and the savings rate in European countries increased from 0,146 in 2016 to 0,577 in 2020. The largest growth was recorded in the components of «knowledge» and «attitude». Ukraine also observed an increase in financial awareness, accompanied by an increase in the volume of deposits (by 3.3 times from 2014 to 2025), increased investment in government bonds, the growth of the popularity of cryptocurrencies and increased trust in the national currency. The results obtained indicate a gradual change in the financial behavior of households under the influence of an increase in the level of financial literacy, digitalization and external challenges, in particular war.

Keywords: financial literacy; households; savings; deposits; investments; bonds.

Cite as: Kizyma, T., Maslii, V., & Okhotnytskyi, M. (2025). Financial literacy, savings and investment activities of households: Analysis of trends. *Economic analysis,* 35 (2), 177-190. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.02.177